

بررسی عوامل حواس‌پرتی در کاهش ایمنی و افزایش تلفات جاده‌ای

دکتر محمد رضا احدی^۱، سید رامین اعتمادزاده^۲

۱- استادیار، عضو هیئت علمی پژوهشکده حمل‌ونقل

۲- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی حمل‌ونقل

ahadi@rahiran.ir
ramin_etmz@yahoo.com

خلاصه

رانندگی فعالیت پیچیده‌ای است که به‌طور مداوم باید تغییرات وضعیت ترافیک را درک کرده، مورد ارزیابی قرار داده، مناسب‌ترین تصمیم را اتخاذ و به‌درستی بدان عمل کرد. تمامی این فرآیند نیازمند شرایط مناسب فیزیکی و روانی راننده است. آگاه‌بودن رانندگان از علائم ترافیکی، وسایل نقلیه جلو و پشت سر، عابری که از عرض خیابان عبور می‌کنند، نمایشگرهای داشبورد (سرعت‌سنج، نشان‌دهنده دور موتور و...) و انتخاب همزمان دنده و سرعت مناسب برای حرکت در جاده کار دشواری است. علت اصلی وقوع بسیاری از تصادفات جاده‌ای، حواس‌پرتی رانندگان است. زیرا راننده متمرکز انجام فعالیت‌هایی است که مرتبط با رانندگی نبوده و نمی‌تواند شرایط ترافیکی را درک کند. در این مقاله سعی شده است به بررسی جامع و معرفی علل حواس‌پرتی راننده در داخل وسیله‌نقلیه پرداخته شود و راهکاری جهت به حداقل رساندن این عوامل در هنگام رانندگی که باعث افزایش ایمنی و کاهش تلفات جاده‌ای می‌شود، ارائه گردد.

کلمات کلیدی: حواس‌پرتی، ارتقای ایمنی، تصادفات جاده‌ای، رانندگی ایمن

۱. مقدمه

حواس‌پرتی، بدون در نظر گرفتن نوع آن، اغلب در حین رانندگی اتفاق می‌افتد. در بسیاری از موارد حواس‌پرتی می‌تواند عواقب جدی در پی نداشته‌باشند، چرا که در شرایط پیچیده ترافیکی اثری ندارد. اما مشکل اصلی، عدم توجه کافی به رانندگی و آن‌چه در جاده اتفاق می‌افتد، بوده که سبب از دست رفتن زمان کافی برای تصمیم‌گیری و واکنش می‌شود. در نتیجه توانایی راننده در جلوگیری از برخورد یا تصادف صلب می‌شود و این عامل خود می‌تواند موجب کاهش ایمنی سفر در راه‌ها باشد [۱]. طبق آمار منتشره توسط FARS، عامل ۱۶ درصد از تصادفات منجر به مرگ در سال ۲۰۰۸ در آمریکا حواس‌پرتی راننده بوده است. عوامل حواس‌پرتی به دو بخش طبقه‌بندی می‌شود. بیرونی: عامل خارج از وسیله‌نقلیه، و داخلی: عامل درون وسیله‌نقلیه قرار دارد. عوامل حواس‌پرتی داخلی خود از نظر شناختی، حسی و حرکتی به ۴ دسته تقسیم می‌شود: دیداری؛ زمانی که راننده دید خود را از راه برای یک فعالیت ثانویه مانند مشاهده نمایشگرهای ال‌سی‌دی حتی برای یک ثانیه از دست می‌دهد. شنیداری؛ وقتی که تمرکز راننده بر روی تلفن همراه، گفتگو با سرنشینان و یا گوش دادن به رادیو معطوف می‌گردد. فیزیکی؛ مانند روشن کردن سیگار، برقرار کردن تماس تلفنی، تنظیم رادیو یا پخش صوت، استفاده از GPS، نوشیدن نوشابه که راننده با یک دست یا دو دست از نگه داشتن فرمان غافل می‌شود. شناختی؛ می‌تواند در مورد افکار و یا فعالیت‌های دیگری مانند تفکر کردن راننده باشد. بسیاری از فعالیت‌ها یا حوادث بالقوه عامل حواس‌پرتی می‌تواند شامل دو یا چند مورد از اثرات ذکر شده باشد. به عنوان مثال، گفتگو با سرنشین کنار راننده در ابتدا به معنی انحراف شنیداری است، اما در صورتی که راننده در حین گفت‌وگو سر خود را بچرخاند موجب انحراف دیداری نیز می‌گردد. و حتی یک مکالمه پیچیده با سرنشینان علاوه بر این‌ها ممکن است به حواس‌پرتی شناختی تبدیل شود.

طبق آمار به ثبت رسیده توسط NHTSA در آمریکا و در سال ۲۰۰۸، حدود ۲۳۴۶۰۰۰ نفر در تصادفات جاده‌ای مجروح شدند که عوامل حواس‌پرتی موجب جراحت ۵۱۵۰۰۰ نفر (۲۲٪ از مجروحین) شده است. در همین سال، ۳۷۲۶۱ نفر در جاده‌ها کشته شدند که در ۵۸۷۰ مورد آن (۱۶٪) از مرگ‌ومیر کلی حواس‌پرتی راننده علت حادثه گزارش شده است. این میزان تصادفات منجر به مرگ با حواس‌پرتی، از ۱۱ درصد در سال ۲۰۰۴ به

^۱ استادیار، عضو هیئت علمی پژوهشکده حمل‌ونقل، ۰۹۱۲۱۷۱۳۲۹۷

^۲ کارشناس ارشد برنامه‌ریزی حمل‌ونقل، ۰۹۳۵۴۷۳۸۴۴۷